

Urodził się w 1929 roku w Lubartowie. Szkołę podstawową, liceum ogólnokształcące oraz studia w zakresie prehistorii i geografii ukończył w Lublinie. Pracę na UMCS, którego był absolwentem, rozpoczął w 1952 r., początkowo w Katedrze Prehistorii, później w Katedrze Archeologii. Równocześnie, przez okres 8 lat, pełnił funkcję inspektora-rzeczoznawcy zabytków archeologicznych województw: lubelskiego i kieleckiego. W 1961 r. uzyskał stopień doktora na podstawie pracy o neolitycznym osadnictwie w Polsce. W 1969 r. został docentem w Katedrze Archeologii Polskiej i Powszechnej a w 1975 r. — kierownikiem Zakładu Archeologii. W latach 1970—75 doc. dr Jan Gurba sprawował funkcję dyrektora Biblioteki Głównej UMCS. W chwili obecnej jest prodziekanem Wydziału Humanistycznego UMCS, którą to funkcję pełni od 1969 r. z pięcioletnią przerwą w okresie pracy w Bibliotece.

W dorobku naukowym doc. dr J. Gurby, na który składa się ponad 200 publikacji, można wyróżnić: opracowania monograficzne, artykuły naukowe, sprawozdania z badań, opracowania źródłowe oraz liczne doniesienia o odkryciach archeologicznych i rozprawki o charakterze popularno-naukowym.

Terenem pracy społecznej doc. dr J. Gurby są: Polskie Towarzystwo Archeologiczne, Polskie Towarzystwo Historyczne, Polskie Towarzystwo Geograficzne, Lubelskie Towarzystwo Miłośników Książki, Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze.

Doc. dr Jan Gurba, za aktywną wielokierunkową działalność otrzymał: Srebrny Krzyż Zasługi, Złoty Krzyż Zasługi, Nagrodę indywidualną III stopnia Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki, Medal „Zasłużony dla Powiatu Hrubieszowskiego”, Złotą Odznakę za Opiekę

nad Zabytkami, Odznakę „Zasłużony Działacz Kultury”, Odznakę Honorową ZSP, Medal UMCS „Nauka w Służbie Ludu”, Złotą Odznakę Związku Nauczycielstwa Polskiego, Medal „Zasłużony dla Archeologii Polskiej”, Złotą Honorową Odznakę TPPR.

Jan Gurba

POPULARYZACJA ARCHEOLOGII W BIBLIOTECE GŁÓWNEJ UMCS

O ddanie w kwietniu 1968 roku do użytku nowego gmachu Biblioteki Głównej UMCS pozwoliło na eksponowanie w przestronnych hallach parteru i I piętra licznych wystaw, przygotowywanych w ramach prac własnych lub przez inne instytucje.

Organizowane w bibliotece wystawy mają na celu przede wszystkim informowanie o wydarzeniach z życia uniwersytetu oraz popularyzację własnego księgozbioru. Nadto biblioteka urządza wiele wystaw okolicznościowych i tematycznych oraz udostępnia swe pomieszczenia dla ekspozycji urządzanych przez inne instytucje lub towarzystwa, występujące często w roli współorganizatorów.

Lokalizacja biblioteki w Miasteczku Uniwersyteckim obok domów akademickich, ogromna przelotowość halli budynku odwiedzanego przez studentów wszystkich uczelni lubelskich, młodzież szkolną i inne mniej liczne grupy czytelników, niejako automatycznie zapewniają ekspozycjom znacznie większą niż w innych salach wystawowych frekwencję i szeroką popularyzację wystawianych zagadnień.

Archeologia jest jedną z dyscyplin, których rozwoju nie można sobie wyobrazić bez współpracy ze społeczeństwem. Już sama istota tej nauki opartej na wykopaliskach wymaga ciągłego kontaktu archeologa z potencjalnym przypadkowym odkrywcą, zwłaszcza z młodzieżą, nauczycielstwem oraz robotnikami rolnymi i budowlanymi. Wystawy o tematyce archeologicznej odgrywają stale dużą rolę dydaktyczną.

Oryginalne zabytki archeologiczne, wybór fotografii i dokumentacji z badań wykopaliskowych oraz publikacje pracowników Zakładu Archeologii UMCS (dawniej Zakładu Prehistorii) powołanego z początkiem roku akademickiego 1945/46 są częstymi eksponatami na wystawach dorobku całej uczelni lub Wydziału Humanistycznego UMCS.

W latach 1971—1976 w bibliotece pokazano szereg wystaw o tema-

tyce archeologicznej¹. Najbliższe działalności Oddziału Zbiorów Specjalnych były wystawy ekslibrisów, często organizowane z Kołem Miłośników Książki i Ekslibrisu Lubelskiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Archeologicznego i Numizmatycznego (PTAiN)². Wśród nich na zainteresowanie zasługują wystawa ekslibrisów Tyrsusa Wenhrynowicza (1971), jednego z najwybitniejszych w polskiej archeologii grafika-dokumentalisty. Ekspozycja składała się z dwu części. Właściwa ukazywała wykonane przez grafika znaki książkowe o motywach zaczerpniętych z archeologii i etnografii, druga wybór dokumentacji archeologicznych publikowanej przez niego w literaturze fachowej.

Drugim grafikiem specjalizującym się w ekslibrisie archeologicznym jest Tadeusz R. Żurowski. Wystawy jego prac gościła Biblioteka dwukrotnie, były to „Zabytki archeologiczne w ekslibrisach T. R. Żurowskiego” (1971) i „Ekslibrisy dla archeologów” (1975).

Sekcja Numizmatyczna PTAiN zorganizowała we współpracy z Pracownią Reprograficzną dwie związane z archeologią i historią starożytną wystawy fotograficzne: „Wizerunek panującego na monetach starożytnego Iranu” (1972)³ oraz „Monety cesarzy rzymskich” (1975).

Na szczególną uwagę zasługiwały wystawy oryginalnych zabytków archeologicznych. Kilka miesięcy po ukończeniu wykopalisk, w hallu biblioteki eksponowano całość materiałów uzyskanych w trakcie badań Zakładu Archeologii UMCS na cmentarzysku kultury wenedzkiej z II/III w. w Puławach-Włostowicach (1974)⁴. Wystawa spotkała się z ogromnym zainteresowaniem wśród specjalistów z całego kraju, nadzwyczaj rzadko bowiem zdarza się, by materiały wykopaliskowe były udostępniane w tym samym roku, w którym zostały wydobyte. Ta sama idea przyświecała organizatorom następnej wystawy ukazującej pełne materiały z badań neolitycznej (sprzed 5000 lat) osady w Gródku nad Bugiem (1974)⁵. W roku następnym z okazji urządzanej w gościnnych murach biblioteki, w sali Uczelnianego Ośrodka Pracy Ideowo-Wychowawczej, sesji XXX-lecia działalności Zakładu Archeologii UMCS, w hallu eksponowano wystawę, przedstawiającą wybór dokumentacji i zabytków z prac prowadzonych w 1975 roku. Stanowiły one ilustrację wyników badań na obszarze wczesnośredniowiecznego zespołu osadniczego w Czerwieniu (Czermno,

¹ Prawie wszystkie imprezy zostały odnotowane w Kronice Biblioteki w „Biuletynie Biblioteki Głównej UMCS w Lublinie”.

² Wystawy ekslibrisów wspomina S. Wojciechowski, *O bibliofilstwie lubelskim w latach 1926—1976*. Lublin 1976.

³ E. Soczewiński, *Wizerunki panujących na monetach starożytnego Iranu*. Lublin 1972, 24 s.

⁴ „Informator Archeologiczny. Badania rok 1973”. Warszawa 1974, s. 153—154.

⁵ „Informator Archeologiczny. Badania rok 1974”. Warszawa 1975, s. 30.

Wronowice), na cmentarzysku neolitycznym w Miłocinie oraz na terenach zagrożonych przez przemysł (LZW) i inwestycje rolnicze (Tyszowce, Turkowice, Chodlik i in.)⁶.

Prawdziwym wydarzeniem kulturalnym stało się w Lublinie odsłonięcie w Bibliotece w 1976 roku, sprowadzonej z Muzeum Narodowego w Szczecinie wystawy „Światowit z Wolina”, ukazującej zabytek, będący rewelacją sezonu wykopaliskowego 1974 roku, na tle miniaturowej sztuki Pomorza Zachodniego wczesnego średniowiecza⁷.

W ramach upowszechnienia własnych zbiorów Biblioteki eksponowano wystawę „Litewska książka archeologiczna” (1975). Przede wszystkim wymienić tu należy opracowany przez M. Wilczyńską Wykaz zagranicznych czasopism archeologicznych znajdujących się w Bibliotece Głównej UMCS oraz w Bibliotece Zakładu Archeologii UMCS według stanu na koniec 1974 roku⁸.

Wspomnieć w końcu trzeba o wystawie dorobku naukowego prof. dra Aleksandra Gardawskiego, kierownika Zakładu Historii Starożytnej i Archeologii UMCS, zmarłego nagle w 1974 roku⁹.

Imprezy o tematyce archeologicznej poszerzyły zakres wystaw realizowanych w bibliotece. Jako ich inicjator sądzę, że dzięki uczestnictwu współorganizatorów nie sprawiały pracownikom biblioteki uczucia specjalnego dodatkowego obciążenia. Wyrażam przeto nadzieję, że organizowane wspólne dalsze wystawy służyć będą popularyzacji wyników tej interesującej całe społeczeństwo dyscypliny.

⁶ „Rocznik Lubelski”, R. XIX, 1976, s. 193—202.

⁷ W. Filipowiak, *Wystawa Woliński Światowit*. Lublin 1976, 4 s. nlb.

⁸ „Biuletyn Biblioteki Głównej UMCS w Lublinie, R. XIX, 1971, nr 4, s. 3—20.

⁹ „Rocznik Lubelski”, R. XVII, 1974, s. 324—330.